

Słupsk, 7 marca 2023 roku

Rzecznik Praw Obywatelskich

al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

działając w imieniu Stowarzyszenia Adwokackiego „Defensor Iuris”, w realizacji celów statutowych Stowarzyszenia, na podstawie art. 9 pkt. 1 w zw. z art. 16 ust. 2 pkt. 4 ustawy z 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. nr 21, poz. 123 z późn. zm.) **zwracam się z wnioskiem o wystąpienie przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Sadu Najwyższego o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych budzących wątpliwości w praktyce, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie.**

Przedmiotem niniejszego wniosku jest rozbieżność w praktyce sądowej, w szczególności orzecznictwie sądów powszechnych, **polegająca na odmiennym sposobie rozpoznania wniosków adwokatów, w zakresie uzupełnienia kosztów obrony z urzędu lub reprezentacji z urzędu w postępowaniu karnym, w oparciu o art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 roku (sygn. akt. SK 78/21) uchylającym treść normy prawnej (tj. §17 ust. 1 pkt. 2 oraz §17 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu).** Rozbieżność orzecznicza obejmuje przede wszystkim zagadnienie **czy art. 626 § 2 kodeksu postępowania karnego mieści się w pojęciu innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania** o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Problematyka ta stała się niezwykle istotna wobec faktu, że przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, uchylone przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku o sygn. akt. SK 78/21, stanowiły

STOWARZYSZENIE ADWOKACKIE „DEFENSOR IURIS”

UL. WOJSKA POLSKIEGO 2/4 76-200 SŁUPSK

TEL. +48 668 255 993 E-MAIL stowarzyszenie@defensoriuris.pl, wnioski@defensoriuris.pl WWW defensoriuris.pl

mBank 74 1140 2004 0000 3902 7935 2285 NIP 839 321 34 57 REGON 384 396 339

dotychczasową podstawę zasądzenia wynagrodzenia obrońców oraz pełnomocników w sprawach karnych. Jednocześnie, wobec eliminacji normy prawnej z porządku prawnego, obrońcom oraz pełnomocnikom przysługuje uprawnienie do skorzystania ze skutków w/w wyroku Trybunału Konstytucyjnego. **Tym samym obrońcom i pełnomocnikom przysługuje prawo do podwyższenia/ uzupełnienia wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu, świadczoną w postępowaniach zakończonych prawomocnym orzeczeniem sądu powszechnego, opartych na niekonstytucyjnej normie prawnej.**

Odpowiedź na zagadnienie prawne jest szczególnie doniosła albowiem przepis art. 626 § 2 k.p.k. stanowi **jedyną regulację prawną na gruncie procedury karnej**, pozwalającą na zadośćuczynienie nakazowi wynikającemu z art. 190 ust 4 Konstytucji RP, wobec obrońców i pełnomocników. Postępowanie w trybie art. 540 § 2 kodeksu postępowania karnego, zostało wyłączone w stosunku do obrońców i pełnomocników, albowiem wznowienie postępowania karnego dokonane po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, przewidziane w procedurze karnej, **nastąpić może wyłącznie na korzyść strony**. Doniosłość problematyki stosowania art. 626 § 2 k.p.k. wynika z tego, że sprawa nie ma charakteru odosobnionej i pojawia się w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r. sygn. akt. 78/21.

Dodatkowym istotnym zagadnieniem, jakie ujawniło się przy okazji rozpoznania przez sądy powszechne wniosków w przedmiocie art. 626 §2 w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest odpowiedź na pytanie **czy sąd powszechny, w procesie rozpoznania wniosku w przedmiocie art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jest uprawniony do pominięcia norm rozporządzenia, których skutek jest tożsamy, w stosunku do norm uznanych uprzednio za sprzeczne z Konstytucją przez Trybunał Konstytucyjny**. Pytanie zmierza do rozstrzygnięcia problemu, czy sąd powszechny jest uprawniony do uzupełnienia postanowienia kosztowego, w trybie art. 626 §2 w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, także wobec przepisów, które nie zostały wprost wskazane w sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, w których został zawarty tożsamy mechanizm dyskryminujący wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu. Powyższe zagadnienie pozostaje w ścisłym związku z faktem, że Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 grudnia 2022 roku uznał, że nieuprawnione jest jakiegokolwiek różnicowanie stawek wynagrodzenia obrońców z urzędu oraz obrońców z wyboru. Jakkolwiek sentencja orzeczenia Trybunału odnosiła się wprost tylko do normy §17 ust. 1 pkt. 2 oraz §17 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu, tak też wszystkie pozostałe przepisy w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości stosowane w postępowaniu karnym, zakładają dokładnie takie samo rozróżnienie stawek obrońcy z wyboru oraz obrońcy z urzędu. Powyższe potwierdza także skierowane przez Trybunał Konstytucyjny do Ministra Sprawiedliwości postanowienie sygnalizacyjne, w sprawie o sygn. akt. S 2/22. Jakkolwiek obecnie nie budzi większych wątpliwości, że przyszłe orzeczenia sądów

powszechnych, powinny co do zasady pomijać normy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, o skutku tożsamym, co normy uznane za sprzeczne z Konstytucją RP, o tyle problematycznym pozostaje, czy powyższe stwarza również podstawę do orzeczenia o uzupełnieniu kosztów obrońcy z urzędu opartych na takich przepisach. Zwłaszcza wobec niejednolitej praktyki orzeczniczej w powyższych względzie.

Dokonanie przez Sąd Najwyższy zasadniczej wykładni ustawy pozwoliłoby przeciwdziałać rozbieżnościom interpretacyjnym już zaistniałym w orzecznictwie, a które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce. **Zaznaczyć należy, że powyżej sygnalizowane wątpliwości pojawiają się nie tylko w praktyce sądów powszechnych, ale również samego Sądu Najwyższego.** Jak stwierdził Sąd Najwyższy pytania abstrakcyjne, o których mowa w art. 60 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r. są środkiem nadzoru judykacyjnego mającym na celu zapewnienie jednolitości orzecznictwa zarówno sądów powszechnych i wojskowych jak i Sądu Najwyższego. W przypadku rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych lub wojskowych reakcja Sądu Najwyższego może nastąpić dopiero przy zaistnieniu większej liczby, zróżnicowanych w zakresie wykładni danego przepisu, orzeczeń. **Gdy jednak chodzi o rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to reakcja ta powinna być szybsza, jako że orzecznictwo to kształtuje *ex auctoritate* orzecznictwo sądów powszechnych i wojskowych. O rozbieżności i potrzebie reakcji na nią można tu zatem mówić także wtedy, gdy jest to nawet tylko jedno orzeczenie, ale prezentujące całkowicie odmienną, od dotychczas reprezentowanej w tym orzecznictwie, interpretację określonych przepisów, zwłaszcza gdy jest to interpretacja wadliwa, nie wsparta należyłą argumentacją ani nie wynikająca np. ze zmiany stanu prawnego.** Dopuszczenie bowiem do funkcjonowania takiego orzeczenia Sądu Najwyższego grozi potencjalnie pojawieniem się podobnych interpretacji w orzecznictwie sądów powszechnych lub wojskowych, a obowiązek zapewnienia przez Sąd Najwyższy jednolitości tego orzecznictwa (art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r.), to nie tylko reakcja na zaistniałe już rozbieżności w wykładni norm prawnych, ale także eliminowanie w ramach nadzoru judykacyjnego możliwości pojawienia się takich rozbieżności w oparciu o interpretacje zawarte w orzeczeniach Sądu Najwyższego.

Na chwilę obecną zarysowały się **trzy całkowicie odmiennie sposoby rozpoznania wniosków**, w oparciu o art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Według **pierwszego stanowiska**, zaprezentowanego w motywach orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (pkt. 169 uzasadnienia wyroku) z dnia 20 grudnia 2022 roku, sygn. akt. SK 78/21 **uprawnionym, w celu realizacji skutków orzeczenia sadu konstytucyjnego, przysługuje wniosek o uzupełnienie wyroku, w oparciu o art. 626 § 2 kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.** Możliwość oraz konieczność takiego postępowania została wyklarowana w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2022 roku, sygn. akt. V KZ 57/20. Ten sposób rozstrzygnięcia zaprezentowany został także w licznych orzeczeniach sądów powszechnych, tak: orzeczenie

Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 listopada 2020 roku, II AKo 74/20; orzeczenie Sadu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 2 marca 2023 roku, sygn. akt. II Aka 5/23, orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 lutego 2023 roku, sygn. akt. II AKzw 1038/18 orzeczenie Sądu Okręgowego w Katowicach (sygn. akt. XVI K 176/21), Sądu Okręgowego w Rybniku z dnia 24 lutego 2023 roku (sygn. akt. VI Ka 730/22), Sadu Okręgowego w Krakowie z dnia z dnia 12 stycznia 2023 roku (IV Ka 1471/21) oraz 23 stycznia 2023 roku (IV Ka 875/22), Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie z dnia 20 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 870/21/K), Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 16 lutego 2023 roku (sygn. akt. III K 152/17), Sądu Rejonowego w Oświęcimiu z dnia 9 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 827/17), Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej-Huty z dnia 17 lutego 2023 roku (II K 1195/19/N).

Według **drugiego stanowiska**, wniosek oparty o art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego nie znajduje podstaw do uzupełnienia wyroku w postępowaniu karnym, nawet w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Według powyższego stanowiska Sąd nie ma żadnych podstaw ani do przyznawania „dalszych kosztów procesu” ani do „uzupełnienia rozstrzygnięcia o koszty procesu”, bowiem o kosztach tych orzekł już w wyroku i nie zachodzi podstawa do ich dalszego ustalenia lub uzupełnienia. Obowiązujące przepisy nie dopuszczają możliwości modyfikowania prawomocnych orzeczeń sadu w przedmiocie kosztów sądowych w trybie art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego. Przepis ten dopuszcza bowiem możliwość wydania uzupełniającego orzeczenia w przedmiocie kosztów dotychczas nieznanymi sądowni, a więc takich, które albo powstały po wydaniu orzeczenia albo których wysokość stała się organowi procesowemu znana dopiero po jego wydaniu. Powyższe stanowisko zaprezentowane zostało między innymi w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 roku (sygn. akt. V KK 4/21), który wskazał na konieczność zastosowania trybu art. 540 §2 kodeksu postępowania karnego i to jedynie w wąskim zakresie, dotyczącym obalenia domniemania konstytucyjności konkretnej normy prawnej wynikającej z określonej jednostki redakcyjnej. Podobne stanowisko prezentowano także w orzecznictwie sądów powszechnych, tak: orzeczenia Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 lutego 2023 roku (sygn. akt. III Ko 7/23) oraz z dnia 22 lutego 2023 roku (sygn. akt. IV Ka 1148/19), Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 7 lutego 2023 roku (sygn. akt. XI Ka 943/18), Sąd Okręgowy w Łodzi z dnia 16 lutego 2023 roku, Sąd Rejonowy w Węgrowie z dnia 2 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 268/21), Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 1 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 326/21) oraz z dnia 6 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 70/20), Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 14 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 1062/18/S), Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie z dnia 23 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 1Ko 4989/18/2), Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie z dnia 16 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 1477/20/P).

Ostatnie stanowisko **odmawia merytorycznego rozpoznania** wniosków składanych wobec prawomocnych postanowień w oparciu o art. 626 §2 kodeksu postępowania karnego, wskazując na brak podstawy normatywnej dla takiego wniosku. Stanowisko takie zostało zaprezentowane w orzeczeniach: Sądu

Okręgowego w Kaliszu z dnia 13 lutego 2023 roku (sygn. akt. III Ka 105/22), Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia z dnia 15 lutego 2023 roku (II K 1626/19/S) oraz Sądu Rejonowego dla Krakowa – Śródmieścia (sygn. akt. II K 101/21/S), jak również Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy z dnia 13 lutego 2023 roku (sygn. akt. II K 202/16/K). Ostatnie spośród wymienionych stanowisk nie przybrały formy żadnej decyzji procesowej, natomiast zaledwie technicznej informacji o tym, że Sąd nie znalazł podstaw do rozpoznania wniosku.

Wagę powyższych zagadnień podkreśla fakt, że powstały problem stanowi skutek samowoli legislacyjnej Ministra Sprawiedliwości, w zakresie ukształtowania zasad wynagrodzenia obrońców z urzędu tj. zróżnicowania zasad wynagrodzenia obrońców z urzędu oraz z wyboru, pomimo braku podstaw prawnych oraz upoważnienia ustawowego do istnienia takiego zróżnicowania. Zwłaszcza, że aktualnie Ministerstwo Sprawiedliwości pozostaje w nieuzasadnionej bezczynności w zakresie obowiązku zmiany wymienionego wyżej aktu prawnego, w kierunku wskazanym przez Trybunał Konstytucyjny, pomimo skierowania przez Trybunał Konstytucyjny stosownego postanowienia sygnalizacyjnego, w sprawie o sygn. akt. S 2/22.

PREZES
STOWARZYSZENIA ADWOKACKIEGO
DEFENSOR IURIS
ADWOKAT KINGA DAGMARA SIADLAK
/podpis elektroniczny/

KIEROWNIK ZESPOŁU
WNIOSKOWO -PROCESOWEGO
ADWOKAT FILIP TOHL
/podpis elektroniczny/